

Novinky zahraniční knihovnické literatury

1. ERENGUEL, Évelyne. Les résidences d'écrivains en Grande Région [Místa pobytů spisovatelů ve Velkém Regionu]. *Bulletin des Bibliothèques de France*. 2010, vol. 55, n° 6, s. 67-68. Dostupný také z WWW: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2010-06-0067-002/>>. ISSN 0006-2006.

Centrum G. Pompidou ve francouzském městě Metz (Méty; regionální pobočka pařížského kulturního centra, které zahrnuje i známou veřejnou knihovnu BPI, byla vystavěna společným úsilím francouzského státu a regionu Alsasko-Lotrinsko a uvedena do provozu v květnu 2010, viz <http://www.centrepompidou-metz.fr> – pozn. red.) pořádalo v květnu 2010 jednodenní seminář nazvaný „Místa pobytů spisovatelů ve Velkém Regionu“ („Grande Région“ je tvořen Lucemburskem a některými regiony Německa, Belgie a Francie). Zmíněná místa pobytů autorů (les résidences d'écrivains, maisons d'écrivains) spojují kulturní činitele regionu kolem společného projektu tvorby, jehož cílem je mimo jiné analýza knihy a její úloha v lokalitě, setkávání autorů s veřejností i zamyšlení se nad rolí psaného slova v našem vztahu k prostoru či intimitě. V neposlední řadě se jedná o potřebnou finanční podporu literární tvorby.

Rezidence ve francouzských Vogézách (viz <http://www.m-e-l.fr>) přijímá jednou za rok autora, který se zde po dohodě s Národním centrem literatury může v klidu věnovat své práci. Do rezidence v belgickém Château de Pont d'Oye přijíždí každé léto na tři týdny devět autorů, kteří jsou vybráni zvláštní porotou. Na rozdíl od předchozí rezidence nedostávají během pobytu mzdu, ale mohou těžit ze vzájemné spolupráce a ze setkání s veřejností. Ve Forbachu vznikají literární díla na základě přímého kontaktu autorů s bývalými horníky či jako zpracování sebraných osobních svědectví. Cílem projektu, na kterém spolupracují například Univerzita Paula Verlaina v Métách, sociální centra, muzeum či knihovna, je vyjádření pocty maghrebským horníkům černouhelných dolů. Spisovatel se tak stává zaznamenavatelem toho, na co bychom neměli zapomínat, a zároveň přispívá k obohacení kulturního života oblasti i k její společenské soudružnosti.

Díky účasti univerzity při organizaci tvůrčích dílen (ateliers d'écriture) v Métách vstupuje praxe literární tvorby na francouzskou univerzitní půdu, stejně jako se to již děje ve Spojených státech nebo v kanadském Québecu. Ve spolupráci s asociací Kalame se zde veřejnost dostává přímo do procesu tvorby a lidé mohou díky hravým metodám sami zkusit tvořit (a často také navázat na pozapomenutou praxi samotného čtení). Projekt také podporuje šíření a překlady literárních děl regionálních autorů a spolupráci kulturních institucí nad hranice regionu.

2. BERMES, Emmanuelle; MARTIN, Frédéric. Le concept de collection numérique [Koncept sbírky elektronických dokumentů]. *Bulletin des Bibliothèques de France*. 2010, vol. 55, n° 3, s. 13-17. Dostupný také z WWW: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2010-03-0013-002/>>. ISSN 0006-2006.

Autor článku si klade otázku: Jaký je aktuální význam pojmu „sbírka elektronických dokumentů“? Na první pohled se zdá být běžnou sbírkou, tvořenou odbor-

nými periodiky v elektronické formě pro potřeby vědy a vzdělání; elektronickými knihami, časopisy, novinami, audio a videodokumenty pro širokou veřejnost a digitálními sbírkami kulturního dědictví v knihovnách.

Nicméně v praxi je vytváření sbírky elektronických dokumentů ovlivněno jinými faktory než vytváření sbírky dokumentů tištěných. *Na vědecké úrovni* se jedná o malý počet exkluzivních distributorů, kteří sami stanoví ceny a podmínky konzultace svých dokumentů. Elektronické zdroje určené *pro širokou veřejnost* si nacházejí své místo v knihovnách. Nákupem předem sestavených balíčků knihovna sice ušetří na každém z těchto titulů, nicméně zároveň získá i dokumenty, které si nevybrala a které nebudou uživateli dostatečně využívány. Cílem digitalizace *sbírek kulturního dědictví* je jednak zvýšení hodnoty regionálního kulturního dědictví, jednak zpřístupnění historických dokumentů v daném oboru. Právní či technické překážky mohou být důvodem nepřístupnosti některých dokumentů a nekompletnosti sbírek.

Sbírky elektronických dokumentů jsou vytvářeny v procesu shromažďování zdrojů rozličných formátů z různých knihoven podle disciplíny či jiného kritéria. Dokumenty jsou vzájemně provázané a přístupné z účastnících se knihoven. Příkladem je digitální knihovna Gallica Francouzské národní knihovny (<http://gallica.bnf.fr>).

Správa digitálních sbírek spočívá ve zvládnutí technických charakteristik dokumentů a v orientaci na webu. V oblasti popisu dokumentů je kromě popisu obsahu nezbytné popsat i jejich technické charakteristiky, a to prostřednictvím metadat. Naštěstí mnoho jich může být automaticky generováno. Nicméně nástroje, které ke správě digitálních sbírek používáme, zatím nejsou přizpůsobené k řešení problémů, které mohou při práci nastat. Z hlediska organizačního je nezbytné prohloubit komunikaci knihovníků s informatiky či například umožnit propojení tradičních a digitálních sbírek v téže instituci. K tomu je nutné si nejen osvojit jednotlivé kroky pro budování a správu sbírek, ale vytvořit a předávat kompletní systém profesního vzdělávání směřujícího ke zvládnutí celé „numerické kultury“, nejen jednotlivých právě potřebných operací a postupů; vzdělávání, které bude obsahovat zvládnutí celého řetězce zpracování dokumentů včetně jeho technických aspektů apri zachování celistvé koncepce zohlední také jednotlivé funkce digitálních sbírek – vědeckou, aktuálně kulturní a funkci kulturního dědictví.

Hromadná digitalizace dokumentů ve Francouzské národní knihovně potvrdila výše zmíněné body k zamyšlení.

3. CHOURREU, Pierre. Collections numériques, collections physiques : Quelle articulation? [Digitální sbírky, tradiční sbírky : jak je skloubit?]. *Bulletin des Bibliothèques de France*. 2010, vol. 55, n° 3, s. 18-21. Dostupný také z WWW: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2010-03-0018-003/>>. ISSN 0006-2006.

V současné době v knihovnách najdeme dvě skupiny digitálních sbírek: digitalizované historické nebo vzácné tisky a dokumenty, které byly nakoupeny přímo v elektronické formě, například databáze, periodika, či elektronické knihy. Existuje mezi digitálními a tištěnými sbírkami konkurence nebo se v knihovnách vzájemně doplňují? V případě vzácných a starých tisků je jejich elektronický zástupce praktičtější, ale nemůže je plně nahradit. Knihovny tedy správě podtrhují důležitost obou forem těchto sbírek, musí ovšem vynaložit zvláštní finanční prostředky na uchovávání originálu i jeho elektronického zástupce.

V malé organizaci je hromadná digitalizace výběrovým procesem, kdy jsou digitalizovány jen dokumenty zvláštního významu. Ostatní digitalizaci obstarají například národní knihovny, společnost Google aj. Řekněme, že regionální vědecká společnost sestaví bulletin. Spolupracující univerzitní depozitní knihovna může sestavit unikátní oborovou sbírku, která bude obsahovat další domácí i zahraniční periodika a mnoho „opoznámkovaných“ dokumentů přímo od autorů. Na regionální úrovni se tedy jedná o koexistenci dokumentů tištěných a digitálních. Je to udržitelné i na národní úrovni? Pravděpodobně nikoliv.

Periodika nakoupená přímo v elektronické formě netvoří knihovní sbírky, protože knihovna zakoupí pouze časově omezený přístup k dokumentům. Sbírký v pravém slova smyslu tedy mohou být tvořeny pouze dokumenty tištěnými. Zatímco doposud se knihovníci snažili rozšiřovat sbírky, aby umožnili přístup k maximálnímu počtu dokumentů, způsob tvorby cen elektronických periodik má paradoxně za následek zmenšování objemu sbírek – v důsledku snahy zajistit maximální přístup k dokumentům. Navíc jsou knihovny nuceny popisovat zdroje zprostředkovaných dokumentů, což často zahrnuje propojení odkazu s plným textem. Uživatelé netuší, zda se v knihovně fyzicky nachází dokument, ke kterému mají elektronický přístup, a ve většině případů ho nepotřebují. Elektronické archivy periodik mohou brzy v knihovnách nahradit periodika tištěná. Má smysl nadále udržovat tištěné sbírky periodik? Nezapomeňme, že pro mnohé regionální instituce by jejich rušení bylo bolestným krokem.

Tištěnému periodiku ale stále neodzvonilo, alespoň ve dvou případech. Prvním z nich je společenská a relaxační funkce časopisu, ale i jeho důležitost při neformální vědecké komunikaci, „u kávového automatu“, tedy i ve vědecké laboratoři. Tyto časopisy nemohou být nikdy plně nahrazeny svými elektronickými zástupci. Jako další příklad uveďme studenty, kteří si mohou v tištěných dokumentech snadno dělat poznámky či podtrhávat. Zejména ve Francii, kde psaní na stroji nebo počítači není součástí školních osnov, je tato funkce tištěného periodika stále nenahraditelná.

4. BERTRAND, Anne-Marie. L'offre et la demande : un éclairage américain [Nabídka a poptávka : americký úhel pohledu]. *Bulletin des Bibliothèques de France*. 2010, vol. 55, n° 3, s. 22-26. Dostupný také z WWW: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2010-03-0022-004/>>. ISSN 0006-2006.

Na otázku nabídky a poptávky v knihovnách, kterou si klademe stále dokola, je v tomto článku nahlíženo z jiného úhlu pohledu. Autorka porovnává veřejné knihovny ve Spojených státech a ve Francii. V prvním případě se jedná o bohaté knihovní sbírky s rozličnými tituly, ale i o výsledek sedmdesát let starého boje za svobodu slova. Americká otevřenost k různým názorům, tématům a zálibám má evidentně vliv na složení knihovních sbírek. Díky příznivému rozpočtu jsou knihovníci schopni reagovat na přání čtenářů. Nicméně proto zde převažuje fantasy literatura a mnohočetné exempláře jednoho právě populárního titulu (například Harry Potter). Knihovny ve Spojených státech, aby si získaly a udržely náklonnost uživatelů, jim poskytují to, co si uživatelé přejí. Není to ale v rozporu s funkcí knihovny jako vzdělávací osvětové instituce?

Následně se nabízí další otázka: Je vhodné zachovávat neutrální postoj i v případech problematických titulů, jako jsou například knihy rasisticky zaměřené či tituly popírající holocaust? Naši američtí kolegové odpovídají: Ano, knihovníci musí nabídnout díla různých úhlů pohledu a mít důvěru ve schopnost společnosti reagovat na lži. Přesto se zvedají hlasy upozorňující na případný konflikt hodnot, pokud by knihovny nabízely díla pornografická či díla podněcující k nenávisti. Nicméně jiní zpochybňují ponechání volné ruky knihovníkovi při výběru titulů, protože „neutrální knihovník“ přispívá k zachování statu quo, který je z velké části patriarchální, heterosexuální, anglosaský a křesťanský. A tedy zároveň vylučující. Proto „neutrální knihovník“ nemůže být neutrální. Odpověď na otázku, položenou americkému Intellectual Freedom Office „Se kterou největší hrozbou svobody jste se doposud setkali?“ zněla „My sami“. Toto se může týkat například knihoven v menších městech, kde působí méně (a méně vzdělaných) knihovníků.

Francouzští knihovníci se řídí heslem „Svoboda, rovnost, bratrství“, nicméně staví limity tam, kde se jedná o výmysly, extremismus, rasismus. Protože pokud se dokument tohoto typu objeví na knihovních pultech, je tím určitým způsobem potvrzena jeho legitimita. Přesto nelze zavírat oči nad statistikami spokojenosti uživatelů s fondy, které pro francouzské knihovníky nedopadají příliš lichotivě. Posledně jmenovaní se snaží vyhnout hromadnému nákupu bestsellerů, i když ty by do knihovny mohly přivést nové uživatele. Někteří argumentují, že je nejen třeba reagovat na přání uživatelů, ale i uživateli nabídnout to, co si myslíme, že by pro něj mělo být zajímavé. Jedná se o popření smyslu knihovnické práce nebo o zdůraznění objevitelské a poradenské funkce knihovny?

5. DE LA SELLE, Xavier. Quandbibliothèque et archives font mémoire commune : l'expérience du Rize à Villeurbanne [Když knihovna a archivy tvoří společnou paměť : zkušenost z centra Rize ve Villeurbanne]. *Bulletin des Bibliothèques de France*. 2010, vol. 55, n° 3, s. 46-49. Dostupný také z WWW: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2010-03-0046-008/>>. ISSN 0006-2006.

Francouzské město Villeurbanne (necelých 150 000 obyvatel) realizuje a rozvíjí od roku 2008 kulturní projekt „sdílení společných místních pamětí“. K tomu využívá nové, značně atypické kulturní zařízení nazvané le Rize (<http://lerize.villeurbanne.fr/ses-missions>), kde se mohou občané setkat s výsledky projektu, na kterém spolupracují městské archivy a nově zřízená veřejná mediátéka. V první řadě se jedná o záměr místních politiků shromáždit a uchovávat stopy minulosti, umožnit a stimulovat jejich studium a vědeckou práci a přiblížit je veřejnosti organizováním kulturních a pedagogických akcí. V celém centru pracuje 24 osob, z nichž třetinu tvoří zaměstnanci mediátéky, dva pracovníci jsou zaměstnanci archivu a ostatní zajišťují všeobecné, kulturní a komunikační služby projektu.

Mediátéka je veřejnou knihovnou, nicméně její fondy jsou do určité míry doplňovány na základě hesla „paměť a společnost“. Proto zde najdeme dokumenty pojednávající o společenské a kolektivní paměti města, historicky významných debatách, ale také o aktuálních otázkách územního rozvoje, architektury, imigrační politiky, urbanismu, zaznamenaná svědectví aj.; nejedná se však o přísně vědecky či

o kulturně-historicky zaměřené fondy (<http://lerize.villeurbanne.fr/visite-virtuelle/la-mediatheque>).

Pojetí projektu jako vzájemné spolupráce paměťových institucí se zrcadlí i ve společném portálu, který byl uveden do provozu v roce 2009. Jeho nejviditelnější funkcí je společné vyhledávací rozhraní, kdy mohou uživatelé zároveň vyhledávat v katalogu mediatéky, ve fondech archivu (dokumenty přenášeny ve formátu EAD a převáděny do formátu Unimarc) a v nové databázi nazvané „digitální knihovna“. Archivní fondy, jejichž součástí jsou diplomové práce, doposud nepublikované práce zabývající se místními dějinami, ale i šedá literatura, zvukové nahrávky a digitalizované archivní dokumenty, jsou katalogizovány zvláštním způsobem a integrovány do katalogu sítě městských mediátek. Takto se zde stírá hranice mezi archivnictvím a knihovnictvím.

Jestliže jsou součástí společných sbírek dokumenty spadající do kategorie veřejných knihoven, archivů i kulturního dědictví, umělecké nebo průmyslové objekty, o kterých by se dalo hovořit jako o kulturním dědictví, nejsou přijímány. V centru již byly pořádány výstavy čerpající z dokumentů městských archivů, pracovníci mediatéky vytvářejí bibliografie, DVD, CD, památníky pro mladší uživatele, pořádají veřejná čtení, pedagogické dílny či dílny tvůrčího psaní.

6. MOATTI, Alexandre. BibNum, bibliothèque numérique d'histoire des sciences [BibNum, digitální knihovna dějin vědy]. *Bulletin des Bibliothèques de France*. 2010, vol. 55, n° 3, s. 50-53. Dostupný také z WWW: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2010-03-0050-009/>>. ISSN 0006-2006.

Vědecká digitální knihovna BibNum (plným názvem „BibNum, textes fondateurs de la science“ – „BibNum, texty, které zakládaly vědu“; <http://bibnum.education.fr>) byla uvedena do provozu v roce 2008 Střediskem zdrojů a informací o multimediích pro vysokoškolské vzdělávání Cerimes (<http://www.cerimes.fr>). Cílem projektu je zhodnocení důležitých vědeckých textů tím, že jsou komentovány současnými vědci z oborů vědy, techniky a ekonomie. BibNum je určena nejširšímu publiku. Velké množství zajímavých podkladů pro výuku zde najdou učitelé věd na středních školách, inženýři, kteří vědecký obor vystudovali, ale dále se mu naplno nevěnují, nebo studenti vědeckých či historických oborů. Na projektu spolupracují i některé odborné knihovny.

Na konci roku 2009 knihovna vlastnila padesátku komentovaných textů. Nejstarší tištěný text je od Blaise Pascala – Pascal v něm v roce 1645 představuje svůj počítačový stroj. Vědecká rada projektu přijímá do knihovny dokumenty z přírodních věd, exaktních věd, věd o životě, humanitních a společenských věd včetně filozofie vědy.

Mezi autory komentářů najdeme studenty doktorských programů, vysokoškolské pedagogy nebo ředitele vědeckých zařízení v penzi. Mohou si vybrat text maximálně 25-30 stran dlouhý, například vědecký článek nebo kapitulu z knihy. Citováním a komentováním tohoto textu přiblíží danou etapu vědeckého postupu nebo přechodný výsledek bádání. Čtenář je tak veden k porozumění textu i vědci usu- zování.

Přibližně polovina digitalizovaných textů pochází z programu Gallica Francouzské národní knihovny (<http://gallica.bnf.fr>). Další soubory byly získány z jiných vědeckých knihoven a zhruba třetina textů je digitalizována přímo v centru, které také vyhotovuje překlady cizích děl a spolupracuje se soukromými sběrateli, kteří si touto cestou nechávají digitalizovat vlastní sbírky.

Po prvním roce provozu knihovny jsou statistiky návštěvnosti povzbudivé: 250 návštěv denně, články jsou propojeny i s hesly ve Wikipedii. Projekt má dvojí pokračování: prvním je určitý návrat od elektronického dokumentu k papíru, druhým je zamýšlené mezinárodní pojetí knihovny. Mohla by tak vzniknout sice skromná, ale snad přínosná evropská vědecká digitální knihovna.

7. MÉNÉGHIN, Céline. Des jeuxvidéo à la bibliothèque : unenouvellegénération de collections [Videohry v knihovnách : nová generace knihovnických sbírek]. *Bulletin des Bibliothèques de France*. 2010, vol. 55, n° 3, s. 56-60. Dostupný také z WWW: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2010-03-0056-010/>>. ISSN 0006-2006.

Po více než třiceti letech své existence se videohry staly nejpoblíbenějším kulturním médiem a čím dál více knihoven je svým uživatelům nabízí. Zpočátku se jednalo o výukové hry na CD-ROM, později o počítačové hry a v současné době se knihovny začínají zajímat o další formy videoher, aby uspokojily poptávku uživatelů.

Mediatéka v Saint-Raphaël organizovala v roce 2007 turnaj ve videohrách, které je možné hrát pouze na internetu a brzy se k ní přidaly další knihovny. Nicméně je nutné vzít v potaz určité právní komplikace. Ve Francii není přesně definován právní statut videoher, proto knihovny, které by je rády svým uživatelům nabídly, musí smlouvat přímo s vydavateli, pro které se jedná o ušlý zisk z prodeje her. Proto vydavatelé nabízejí téměř výlučně klasické počítačové hry (často starší deseti let). Novinky v nabídce prakticky nenajdeme. Naproti tomu z právního hlediska nic nebrání tomu, aby uživatelé v knihovně hráli hry na konzolách.

Knihovny tak získávají na atraktivitě a vracejí se do nich mladí uživatelé, kteří mají možnost objevit i další nabízené služby. Stejně jako u ostatních dokumentů je důležité nabídnout populární tituly pro nejširší veřejnost i kvalitní hry pro znalce. Pracovníci knihovny mohou získat větší přehled díky specializovaným časopisům, internetovým stránkám i seminářům organizovaným například Francouzskou národní knihovnou.

Rozšíření fondů o videohry může přispět k pozitivnímu vnímání knihovny jako moderní instituce a být vlaštovkou ohlašující modernizaci dalších knihovnických služeb. Jako příklad uvedme síť mediátek v aglomeraci Montpellier. Výběr nabízených her je zde velmi široký, žádný typ hry není odmítán, důležitá je pouze kvalita. Takto našli do knihoven cestu zejména chlapci mezi 10 a 17 roky, a to jak ti, kteří k videohrám nemají doma z finančních důvodů přístup, tak i ostatní, kteří místo hraní doma raději hrají v knihovně společně s ostatními. Mediatéky organizují další zajímavé akce na téma videohry, například ve spolupráci se školami, domovy důchodců, večery pro osoby hluché a nedoslýchavé, konference či turnaje. Ve všech případech se těší velkému zájmu veřejnosti (viz <http://mediatheque.montpellier-agglo.com>; odkaz Catalogues et services:

http://services.mediatheque.montpellier-agglo.com/ClientBookline/toolkit/p_requests/formulaire.asp?GRILLE=VUBISRECHJEUX_0&PORTAL_ID=erm_portal_jeux.xml&INSTANCE=exploitation&VIEW=HOME&SYNCMENU=JEUX).

8. BAUDOT, Anne. Le manga en bibliothèque publique : Un „mauvais genre“ pour reconquérir les publics [Manga ve veřejných knihovnách : „špatný žánr“ pro znovuzískání zájmu veřejnosti]. *Bulletin des Bibliothèques de France*. 2010, vol. 55, n° 3, s. 62-66. Dostupný také z WWW: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2010-03-0062-011/>>. ISSN 0006-2006.

Japonské komiksy manga jsou v současné době nedílnou součástí editor-
ských plánů a ve Francii lákají mladší čtenáře (a zejména čtenářky) více než tradiční
komiksy francouzsko-belgické provenience. Nicméně manga nejsou oblíbená jen
u dospívajících. Zájem třicátníků, kteří k četbě přivádí i své děti, roste. Přesto je ve
francouzských knihovnách najdeme jen zřídka, jejich akvizice je často provázena
předsudky, že se jedná četbu výhradně pro adolescenty.

Produkce komiksů manga (viz např. <http://www.acbd.fr/bilan/les-bilans-de-lacbd.html>) dnes představuje ve Francii více než třetinu všech vydaných komiksů.
Akviziční politika knihoven se v tomto případě zřídka kdy řídí realitou ve svém okolí,
i když zejména knihovny ve středně velkých městech, ve snaze udržet si dospívající
čtenáře, manga do svých sbírek zařazují. Dalším důvodem nákupu bývá snaha o obo-
hacení současných sbírek. V obou případech knihovny řeší otázky s jejich akvizicí spo-
jené. Některé z finančních důvodů nenakupují kompletní série, což ovšem dychtíví
čtenáři, kteří by mohli během pravidelných docházek do knihovny objevit i jiné do-
kumenty, neocenit. Jistě je zapotřebí být obezřetný v nabídce některých titulů, které
nejdou vhodné pro nejmladší čtenáře. Jinak ovšem můžeme manga s klidným svědo-
mím zařadit do sbírek spolu s komiksy nebo romány. Jejich mezinárodní a mezigene-
rační oblíbenost z nich tvoří právě ty tituly, u kterých se budou scházet čtenáři různých
kultur i věkových kategorií. A protože se manga dotýkají vyprávění grafického, ilustrací,
psaného slova, animace i hudby, mohou se stát záminkou k představení Art nouveau,
gotické nebo ekologické literatury, a tím do knihovny přilákat nové uživatele. Napří-
klad umělci ze studia Clamp, jejichž dekorace k manga sériím využily pařížské knihov-
ny na japonském Expo v roce 2009, významně čerpali ze stylu secese – Art nouveau
(a zejména z děl Alfonse Muchy). Manga mohou být využita i k pedagogickým účelům,
například ke studiu obrázků a zpráv a emocí, které přenášejí. Zároveň umožňují náhled
do akademických disciplín, jako jsou dějiny Japonska, tamější zvyky, evropský folklór,
historie Evropy, umění, hudby, věd atd. Zde by se francouzsko-belgické komiksy mohly
nechat inspirovat.

K tomu, aby mohly knihovny manga smysluplně nabízet, se musí jejich pra-
covníci v tématu orientovat a, pokud je to možné, nabídnout další doprovodné akce.
Pak mohou znovu nalákat i ty věkové skupiny, které o knihovní sbírky nedávno ztra-
tily zájem.